

Лозовой В. О.
м. Харків, Україна

СВІТОГЛЯДНІ ПРІОРИТЕТИ І ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

АННОТАЦІЯ

Обґрунтовується взаємозалежність і взаємодоповнюваність соціально-гуманістичних світоглядних орієнтирів і професійного потенціалу в соціальній і професійній діяльності майбутнього фахівця та можливі шляхи і засоби його підготовки у закладах вищої освіти.

Ключові слова: *духовність, індивідуальність, професійна компетентність особистості, соціально-гуманістична спрямованість світогляду особистості, соціальний потенціал фахівця, цінності.*

АННОТАЦИЯ

Обосновывается взаимозависимость и взаимодополняемость социально-гуманистических мировоззренческих ориентиров и профессионального потенциала в социальной и профессиональной деятельности будущего специалиста и возможные пути и средства его подготовки в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: *духовность, индивидуальность, профессиональная компетентность, социально-гуманистическая направленность мировоззрения личности, социальный потенциал специалиста, ценности.*

SUMMARY

The interdependence and complementarity of socio-humanist philosophical orientations and professional potential in the social and professional activities of the future specialist and possible ways and means of its preparation in higher education institutions are substantiated.

Key words: *spirituality, individuality, professional competence of the individual, socio-humanistic orientation of the person's outlook, social potential of a specialist, values.*

У ХХІ столітті владні структури в Україні все більше спрямовують систему вищої освіти на формування в майбутніх фахівців професійної компетентності, де домінує педагогіка запам'ятовування, яка мала б змінюватись педагогікою партнерства, творчості (відкриття, створення). Усе це віддаляє студентів вищої школи від розвитку їхнього системного,

евристичного мислення. Залишаються за рамками освітнього процесу або як незначний його придаток моральнісні засади соціальної і професійної діяльності (гуманістичні цінності, благородність почуттів). Здатність глибоко, системно, масштабно мислити, гуманістичні ціннісні орієнтації не вважаються доцільними. Це не може не шкодити формуванню гармонійної особистості майбутнього фахівця з гуманістичною ціннісною настановою служити загальному благу. Інноваційна політика, нанотехнології, інноваційна економіка, інновації як основа сучасного економічного розвитку неможливі без розвитку освітньої системи, що орієнтована на високу духовність й гуманістичні цінності, системність знань про навколишній світ і внутрішній світ особистості.

Як зазначав ректор Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна В. С. Бакіров у своїй науковій доповіді «Об академическом капитализме и пролетариях умственного труда» на міжнародній науковій конференції «Кадровий потенціал сучасних освітніх систем: стан і перспективи» у лютому 2016 р., здійснюється радикальна зміна парадигми вищої освіти. Замість гуманістичної спрямованості, що трактувалась як право людини збагачувати себе видатними досягненнями людства й ставити їх на службу соціальному прогресу, справедливості, моральним цінностям, ми бачимо, що постає все більш парадигма економічна, яка трактує вищу освіту як сферу інвестицій, що приносить додатковий прибуток, фінансові дивіденди тощо [2].

Масовізація, комерціалізація, комп'ютеризація освіти, бурхливий розвиток технологій дистанційної освіти знижують мотивацію студентів до навчання. У суспільстві активізуються процеси бездуховності, соціальних хвороб, особливо таких, як алкоголізм, наркоманія, шахрайство, агресивність та інших форм саморуйнації особистості, що шкодить соціальному здоров'ю суспільства.

Сучасному українському суспільству важливо формувати нову особистість з панівною духовно-моральнісною орієнтацією. Духовно-моральнісне виховання особистості, і зокрема фахівця, пов'язане з системною організацією всіх соціальних інститутів і, передусім, освіти. Але важливо включення самої особистості в активний процес саморозвитку, тобто самовиховання і

самовдосконалення. Хоча, як відомо, ринкове суспільство вимагає формування «людини-функції» й стурбоване формуванням особливих професійних компетенцій, оскільки економцентризм орієнтує на отримання максимального прибутку, задоволення нескінченних матеріальних потреб.

Проблеми змісту ціннісної спрямованості навчального процесу в системі освіти, і вищої зокрема, завжди орієнтувалися на певну світоглядну парадигму. Наприкінці 80-х років ХХ ст. В. С. Хмелько в монографії «Социальная направленность личности» підкреслював, що ціннісна спрямованість світогляду особистості є важливою базовою складовою будь-якої особистості. Це «подсистема саморегуляції соціальної життєдіяльності человека, которая выполняет функции её ориентации, непосредственно определяет индивидуальный выбор линии поведения, «жизненной траектории» – из альтернативных возможностей, представляемых социальной действительностью» [8, с. 202]. Автор поділяє соціальну, світоглядну спрямованість особистості на три аспекти: ідейно-політична, соціально-культурна і морально-моральнісна спрямованість особистості [8, с. 202]. Як важливу складову також розглядає автор соціальний потенціал особистості. В. С. Хмелько розглядає його як підсистему «саморегуляції соціальної життєдіяльності человека, выполняющая функции её «реализации», т.е. обеспечивающая возможность и, в данных объективных условиях, определяющая эффективность осуществления человеком всех видов социальной жизнедеятельности» [8, с. 202–203]. Дослідник виділяє професійно-трудова потенціал особистості, суспільно-політичний і соціально-культурний [8, с. 203].

В. Г. Кремень звертає увагу на зміну духовно-культурної свідомості цивілізації. «Зважаючи на зміни, які відбулися у світі, в соціумі, в державі, потрібно орієнтувати освіту і виховання на їх «вимір людиною», тобто на людиноцентризм. З цієї позиції завдання національної освіти – характеризувати буття людини в її особистісній унікальності, що концентрує увагу освітньої діяльності в її педагогічній поліфонії на розвиток творчих потенцій людини, які ґрунтуються на розумі, знанні, мудрості, «душевному відчутті», «пізнанні серцем». На всьому тому, що перетворює людину в особистість» [4, с. 378] і додамо – індивідуальність.

Духовність людини, як відомо, виступає засобом подолання егоїзму, а також вільного сприйняття і реалізації альтруїзму. Це здатність усвідомлено і добровільно сприймати інтереси іншої людини, колективу, громади, суспільства як власні індивідуальні цінності, що проявляються у прагненні безкорисливо творити добро, стверджувати справедливість, відчувати чужі біль чи радість як власні переживання. Отже, духовність розуміється як узагальнююче поняття ціннісної свідомості індивіда (особистості), що має світоглядне, життєорієнтовне значення. А моральність виступає її серцевиною, що спрямовує інтелектуальний й взагалі технологічний потенціал, почуття, розум, волю на служіння сім'ї, родині, колективу, громаді, народу. Духовність у вигляді загальнолюдських моральних цінностей надає сенс життю людини слугує опорою у пошуках засобів виявлення обов'язку, усвідомлення сутності добра і зла, справедливості і відповідальності, засобом саморегуляції та самовдосконалення у взаємодії з навколишнім світом тощо. [Див. більш докладно 6, 7].

Бездуховна людина, спеціаліст може завдати шкоди суспільству, навіть коли вона (він) добре професійно підготовлений, тобто з високим рівнем професійної компетентності. Оскільки інтелект, не занурений у моральність, здатний знищувати все не тільки навколо себе, а й самого себе. Духовно багата людина з почуттям відповідальності перед колективом, спільнотою, суспільством може надати їм справжню користь. Звернення до історичної пам'яті людства, історичної спадкоємності свідчить, що загибель цивілізацій, держав, країн пов'язана з руйнацією звичаїв, традицій, виродження особистостей, відмовою від життєвого досвіду, цінностей попередніх поколінь. На жаль, не духовність людини, а професіоналізм і компетентність стали головним завданням сучасної освіти. Це педагогіка формальних дій, що може привести до невизначеності сенсу життя майбутнього фахівця.

Духовно-моральнісний стан свідомості людини завжди буде вектором творення й творчості у людині. Любов не може не творити добра, а знання без любові і моралі легко стають знаряддям насильства. Освіта, її духовна складова має допомогти фахівцям визначити сенс життя [Див. більш докладно 3].

У закладах вищої освіти скорочується соціально-гуманітарна складова навчальних планів на користь збільшення годин на професійно орієнтовані навчальні дисципліни. Викладачі вищих навчальних закладів Харківщини звертають увагу на «зведення до мінімуму кількості та обсягу фундаментальних гуманітарних дисциплін, які мають світоглядне значення (філософії, етики, естетики, релігієзнавства тощо) у навчальних планах вищих навчальних закладів, віднесення деяких з них до складу вибіркових дисциплін, або взагалі відмова від їхнього викладання апіорі позбавляє майбутніх фахівців можливості торкнутися загальнолюдських норм та принципів суспільного життя, опанувати духовні здобутки людства» [1, с.108-109].

Отже, сучасна вища школа, як далі зазначають Л. В. Анучина і В. Г. Грицаненко, готуючи фахівців, «віддаляється від процесу становлення людини творчої, людини, яка: усвідомлює сутність навколишнього світу, здатна ідентифікувати себе по відношенню до нього, здатна розумно й адекватно формувати програму самореалізації у ньому, розробляти особистісний проект саморозгортання; здатна творчо і продуктивно реалізувати власну життєву програму завдяки оптимістичній філософсько-світоглядній і етично-естетичній настанові, волі та вітальній енергії, а також завдяки своїм спеціальним знанням та вмінням» [1, с. 106].

Майбутній фахівець завжди залишається громадянином своєї країни, і він має добре знати як людина з вищою освітою соціальну, економічну, політичну, правову, релігійну, духовну систему як своєї країни, так і інших країн, щоб здійснювати виховні функції у виробничому й сімейному середовищі. Світогляд майбутнього фахівця визначається наявною в суспільстві системою навчання і виховання й відповідно пов'язаний з соціальним замовленням держави й суспільства. Технології виховання й самовиховання, освіти й самоосвіти, людинотворчості для кожного суспільства мають першочергове значення й своєрідну специфіку.

Сучасна українська філософія освіти базується на компетентнісному підході у формуванні майбутнього фахівця – це важливо, але недостатньо. Не менш важливий аксіологічний підхід. На які цінності має орієнтуватися випускник закладу вищої освіти? Узагалі соціальний інститут освіти має готувати особистість і фахівця. Соціальний інститут виховання, що тісно пов'язаний з

освітою, має формувати особистість і громадянина з відповідною системою цінностей, спрямованості діяльності особистості, тобто світогляду: картини світу, місце «Я» у світі, ставлення до світу. Отже, освіта й виховання покликані сформувати особистість, громадянина, фахівця у єдності спрямованості світогляду та соціального потенціалу, що передбачає й професійну компетентність.

За даними академіка В. П. Казначеева, які він наводив у своїх публікаціях на початку 90-х років ХХ ст., 95 % від обсягу всіх знань, якими володіє людина – це знання природної предметності, тобто природничо-наукові та технічні знання, 5 % – знання про людину та про живі речовини, менше 1 % – знання про інтелект людини [9, с. 349]. Отже, соціально-гуманітарна складова підготовки сучасного фахівця, особливо для професій, об'єктом діяльності яких є людина (педагоги, лікарі, юристи, соціальні працівники, журналісти, державні службовці тощо), має включати до навчальних планів такі навчальні дисципліни, як «Етику», «Естетику», «Людинознавство», «Культуру ділового спілкування фахівця», «Правознавство» тощо, у яких би подавалося системне знання про мораль, мистецтво, право, людину як біологічну, соціальну і духовну істоту, особистість та індивідуальність [Див. більш докладно 5].

Доцільність повернення до навчальних планів навчальної дисципліни про історію та теорію моралі (етику) важлива, оскільки в ній подаються загальнолюдські, національні, професійні моральні цінності, їх історичне походження і поширення та шляхи і засоби їх формування. У формуванні образного мислення фахівця важливим є знайомство з різними видами мистецтва та вивчення «Естетики». В умовах світоглядних парадигм людиноцентризму, індивідоцентризму вивчення людини, її вітальних особливостей, соціальних статусів, внутрішнього світу, духовного потенціалу, спрямованості внутрішньої активності не менш важливо ніж вивчення соціальних процесів, соціальних інститутів та механізмів їх функціонування.

Соціально-гуманітарні дисципліни покликані показати роль і значення людини у становленні і розвитку сучасної світобудови, обґрунтувати, що людина має бути серцевиною будь-якої системи цінностей. Для цього потрібно знати людину, якою вона є і якою

має бути, що залежить від навколишнього середовища, а що – від неї самої. Заклади вищої освіти мають дати випускникам знання про людину як істоту природного світу, суб'єкта соціального середовища, духовну індивідуальність.

Вища освіта з високодуховною складовою та на її основі безперервна освіта стає умовою стійкого розвитку суспільства і людства у ХХІ ст. й забезпечує самореалізацію особистості, самостворення її власного життя, можливість стати індивідуальністю.

Література

1. *Анучина Л. В., Грицапенко В. Г.* Деякі погляди на сучасну вищу школу України // Історія державотворчих процесів в Україні та зарубіжних країнах (до 100-річчя утворення Української Народної Республіки): зб. наук. ст. та тез повідом. міжнар. наук. конф. (м. Харків, 23 листопада 2017р.). – Харків: Право, 2017. – С. 105–110.
2. *Бакиров В. С.* Об академическом капитализме и пролетариях умственного труда. // http://www.sq.com.ua/rus/news/teksty/25.02.2016/bakirov_ob_akademicheskom_kapitalizme_i_proletariyah_umstvennogo_truda/
3. *Джура О. Д.* Духовні засади професійної орієнтації молоді (філософсько-освітнє осмислення) // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Філософія». – Харків: ХНПУ, 2017. – Вип. 48(1). – С. 68–79.
4. *Кремень В. Г.* Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / авт. В. Г. Кремень. – 12.: Педагогічна думка. – 2009. – 520 с.
5. *Лозовой В. О., Єрахторіна О. М.* Людинознавство як системне знання про людину, особистість, індивідуальність // Філософія і сучасність: Науково-теоретичний і практичний журнал / За ред. проф. С. М. Пазиніча. – Харків: ХДАДМ, 2012. – Вип. № 7. – С. 59–65.
6. *Лозовой В.* Духовність як основа гуманітарного розвитку країни // Пространство литературы – путь к миру, согласию и сотрудничеству между славянскими народами: Сб. науч. трудов: по материалам VII Международной науч.-практ. конф., 20 декабря 2012 г. / Под ред. А. Г. Романовского, Ю. И. Панфилова. – Харьков: НТУ «ХПИ», 2013. – С. 16–21.
7. *Лозовой В. О.* Моральна культура особистості як серцевина її духовності // Духовно-моральні основи та відповідальність особистості у долі людської цивілізації: Зб. наук. праць: За матер. міжнарод. наук.-практ. конф., 5-6 листопада 2014 р. – У 2-х ч.: Ч. 1 / За ред. О. Г. Романовського, Ю. І. Панфілова. – Х.: НТУ «ХПИ», 2016. – С. 20–24.

8. *Хмелько В. Е.* Социальная направленность личности: некоторые вопросы теории и методики социол. исслед. – К.: Политиздат Украины, 1988. – 279 с.

9. *Человек и общество: ноосферное развитие: монография* [О. С. Анисимов, Г. В. Василенко и др.; под ред.: В. Н. Василенко и др.]. – Москва; Белгород: Белгор. обл. типограф., 2011. – 485 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
ІМЕНІ О.М. БЕКЕТОВА

ФІЛОСОФІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Науково-теоретичний і практичний журнал

2018, № 8

Видання засновано у 2003 р.

ХНУМГ ім. О.М. Бекетова

Науково-теоретичний і практичний журнал

2018, № 8

Видання засновано у 2003 р.

*Затверджено Вченою радою Харківського національного університету
міського господарства імені О. М. Бекетова,
протокол № 4 від 25.01.2018 р.*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кремень В. Г., академік НАН і НАПН України, д-р філос. наук, проф.
(голова координаційної ради);

Бабаєв В. М., д-р наук з держ. упр., проф., Почесний громадянин
м. Харкова (співголова координаційної ради);

Пазиніч С. М., академік АПН України, д-р філософії, проф. (головний
редактор);

Пономарьов О. С., проф. (відповідальний секретар);

Андрущенко В. П., член-кор. НАН України, д-р філос. наук, проф.;

Литонов Є. О., д-р філос. наук, проф. (Росія);

Губерський Л. В., академік НАН України, д-р філос. наук, проф.;

Діноршоєв М. Д., академік АН Республіки Таджикистан, д-р філос. наук,
проф. (Таджикистан);

Завстний С. О., член-кор. АПН України, д-р філос. наук, проф.;

Ілеаш Н., д-р техн. наук, проф. (Румунія);

Лєвовицький Т., д-р пед. наук, проф. (Польща);

Лозовой В. О., д-р філос. наук, проф.;

Михальченко М. І., член-кор. НАН України, д-р філос. наук, проф.;

Романовський О. Г., член-кор. НАПН України, д-р пед. наук, проф.;

Ручка А. О., академік АПН України, д-р філос. наук, проф.;

Требін М. П., д-р філос. наук проф.;

Чаплигін О. К., д-р філос. наук, проф.

Філософія і сучасність : наук.-теорет. і практ. журнал / ред. проф.
Ф56 С. М. Пазиніч ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. –
Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – Вип. 8. – 139 с.

До журналу увійшли статті, в яких розглянуто найбільш впливові філософські
концепції, ідеї та власні авторські міркування. Автори, знайі в галузі філософії
фахівці, аргументовано відображають зміст світової і вітчизняної інтелектуальної
культури. Схарактеризовані специфічні особливості філософського знання і
філософської культури коректного мислення.

УДК 101.8:37

ФИЛОСОФИЯ И СОВРЕМЕННОСТЬ

Научно-теоретический и практический журнал 2018, №8

Изданис основано в 2003 г.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Кремень В. Г., академик НАН и НАПН Украины, д-р филос. наук, проф. (председатель координационного совета);
Бабаев В. Н., д-р наук гос. упр., проф., Почетный гражданин г. Харькова; (сопредседатель координационного совета);
Пазынич С. Н., академик АПН Украины, д-р философии, проф., (главный редактор);
Пономарев А. С., проф. (ответственный секретарь);
Андрущенко В. П., член-кор. НАН Украины, д-р филос. наук, проф.;
Антонов Е. А., д-р филос. наук, проф. (Россия);
Губерский Л. В., академик НАН Украины, д-р филос. наук, проф.;
Диноршоев М. Д., академик АН Республики Таджикистан, д-р филос. наук, проф. (Таджикистан);
Заветный С. А., член-кор. АПН Украины, д-р филос. наук, проф.;
Илеаш Н., д-р техн. наук, проф. (Румыния)
Левовицкий Т., д-р пед. наук, проф. (Польша)
Лозовой В. А., д-р филос. наук, проф.
Михальченко Н. И., член-кор. НАН Украины, д-р филос. наук, проф.
Романовский А. Г., член-кор. НАПН Украины, д-р пед. наук, проф.
Ручка А. А., академик АПН Украины, д-р филос. наук, проф.
Требин М. П., д-р филос. наук проф.;
Чаплыгин А. К., д-р филос. наук, проф.

PHILOSOPHY AND CONTEMPORANEITY

Magazine scientific-theoretical and practical 2018, № 8

Edition is founded in 2003

EDITORIAL COLLEGE:

Kremen V. G., academician of NAS and NAPS Ukraine, d-r of filos. sciences, prof. (chairman of coordinating advice);
Babaev V. N., d-r of public administration, prof., Honorary citizen Kharkiv town (co-chairman of the Coordination Council);
Pazynich S. N., academician APS, of Ukrainian d-r of philosophy, prof. (editor-in-chief);
Ponomaryov A. S., prof. (responsible secretary);
Andrushenko V. P., member-cor. NAS of Ukraine, d-r of filos. sciences, prof.;
Antonov E. A., d-r of filos. sciences, prof. (Russia);
Gubersky L. V., academician of NAS Ukraine, d-r of filos. sciences, prof.;
Dinorshoyev M. D., academician AS the Republics Tadjikistan, d-r of filos. sciences, prof. (Tadjikistan);
Zavetniy S. A., member-cor APS. of Ukrainian, d-r of filos. sciences, prof.;
Ileash N., d-r of tech. sciences, prof. (Romania);
Levovitskiy T., d-r of ped. sciences, prof. (Poland);
Lozovoy V. A., d-r of filos. sciences, prof.;
Mihalchenko N. I., member-cor. NAS of Ukraine, d-r of filos. sciences, prof.;
Romanovskiy A. G., member-cor. NAPS of Ukraine, d-r of ped. sciences, prof.;
Ruchka A. A., academician APS of Ukrainian, d-r of filos. sciences, prof.;
Sukhonos M. K. d-r tech. sciences, prof.;
Trebin M. P., d-r of filos. sciences, prof.;
Chaplygin A. K., d-r of filos. sciences, prof.

Зміст

<i>Потреба філософського осмислення сьогодення</i> (вступна сторінка редакційної колегії) // <i>Кремень В. Г., Пазиніч С. М., Пономарьов О. С.</i>	9
Проблеми філософії освіти	15
Кремень В. Г. <i>Філософія освіти і культури в умовах глобалізації</i>	15
Бабасєв В. М. <i>Актуальні проблеми філософії інженерної освіти</i>	26
Ковтун В. І. <i>Деякі проблеми питань у підготовці художньої еліти</i>	37
Лозовой В. О. <i>Світоглядні пріоритети і професійна компетентність у формуванні сучасного фахівця</i>	43
Філософсько-методологічні проблеми сучасності	51
Пазиніч С. М. <i>Художній образ міста – субоснова перспективного розвитку суспільства</i>	51
Петрушов В. М. <i>Вільнодумство у контексті адогматичного мислення</i>	64
Пономарьов О. С. <i>Логіка людської діяльності і усвідомлення смислу буття</i>	79
Ручка А. О., Тапчер В. В. <i>Проблеми та цінності полікультурності сучасних суспільств</i>	88
Чаплигін О. К., Сук О. Є. <i>Технологізація як основоположний фактор сучасного науково-техніко-технологічного прогресу</i>	104
Філософія історії	110
Заветний С. О. <i>Педагогіка та виховання у середньовічному суспільстві, їх роль в управлінні</i>	110
Сугасава Тацубумі. <i>Учення про війну та мир у філософії права Канта</i>	126

Содержание

<i>Потребность философского осмысления настоящего</i> (Вводная страница редакционной коллегии) // <i>Кремень В. Г., Назынич С. М., Пономарев А. С.</i>	9
Проблемы философии образования	15
Кремень В. Г. <i>Философия образования и культуры в условиях глобализации</i>	15
Бабасєв В. М. <i>Актуальные проблемы философии инженерного образования</i>	26
Ковтун В. И. <i>Несколько проблемных вопросов в подготовке художественной элиты</i>	37
Лозовой В. А. <i>Мировоззренческие приоритеты и профессиональная компетентность в формировании современного специалиста</i>	43
Философско-методологические проблемы современности	51
Назынич С. М. <i>Художественный образ города – субоснова перспективного развития общества</i>	51
Петрушов В. М. <i>Свободолюбие в контексте адогматического мышления</i>	64
Пономарев А. С. <i>Логика человеческой деятельности и осознание смысла бытия</i>	79
Ручка А. А., Тапчер В. В. <i>Проблемы и ценности поликультурности современных обществ</i>	88
Чаплигин А. К., Сук А. Е. <i>Технологизация как основополагающий фактор современного научно-технико-технологического прогресса</i>	104
Философия истории	110
Заветный С. А. <i>Педагогика и воспитание в средневековом обществе, их роль в управлении</i>	110
Сугасава Тацубумі. <i>Учение о войне и мире в философии права Канта</i>	126

Наукове видання

Філософія і сучасність

Науково-теоретичний і практичний журнал

Випуск 8/2018

*Видання зареєстровано у Державному комітеті інформаційної
політики, телебачення та радіомовлення.
Свідоцтво: серія КВ №7108 від 25.03.2003*

*Матеріали опубліковані в авторській редакції
мовою оригіналу*

Відповідальний за випуск *С. М. Пазиніч*

Комп'ютерна верстка *Є. Г. Паюва*

Підп. до друку 12.04.2018. Формат 60 × 84/16.

Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 7,1.

Тираж 50 пр. Зам. № 1104-1.

Видавець і виготовлювач:

Товариство з обмеженою відповідальністю «Дім реклами»
проспект Гагаріна, будинок 10/1, м. Харків, 61010

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4822 від 19.12.2014.